

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Halina Plasota
Protokolant:	stażysta Aneta Wesółkowska

po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa W. W., B. H., Z. H., E. H. i H. A.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o zapłatę

1. zasądza od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz:

a) W. W. kwotę 3 069 250 zł (trzy miliony sześćdziesiąt dziewięć tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku do dnia zapłaty;

b) E. H. kwotę 9 204 000 zł (dziewięć milionów dwieście cztery tysiące złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku do dnia zapłaty oraz kwotę 5 000 zł (pięć tysięcy złotych) tytułem zwrotu opłaty od pozwu;

c) H. A. kwotę 9 204 000 zł (dziewięć milionów dwieście cztery tysiące złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku do dnia zapłaty oraz kwotę 3 000 zł (trzy tysiące złotych) tytułem zwrotu opłaty od pozwu;

d) B. H. kwotę 1 534 625 zł (jeden milion pięćset trzydzieści cztery tysiące sześćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku do dnia zapłaty;

e) Z. H. kwotę 1 534 625 zł (jeden milion pięćset trzydzieści cztery tysiące sześćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia wyroku do dnia zapłaty oraz kwotę 10 000 zł (dziesięć tysięcy złotych) tytułem zwrotu opłaty od pozwu;

2. zasądza od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz E. H., H. A. i Z. H. kwotę 2 841,08 zł (dwa tysiące osiemset czterdzieści jeden złotych i 08/100) tytułem zwrotu kosztów opinii biegłego;

3. zasądza od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz W. W., B. H., E. H., H. A. i Z. H. kwotę 7 200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

4. w pozostałej części powództwo oddala;

5. w części nieuiszczone opłaty sądowe przejmuje na rachunek Skarbu Państwa.

Sygn. akt I C 448/10

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym 30 kwietnia 2010 roku (k. 41 i k. 2-4) powódka W. W. wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa kwoty 2.699.375 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2010 roku do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wskazała, iż byli właściciele nieruchomości - gospodarstwa rolnego o powierzchni 12,66 ha położonego w J. (obecnie P.) – N. H. (1) (po której powódka nabyła spadek w części ułamkowej) i J. H. zostali w sposób bezprawny pozbawieni własności. Nieruchomość ta została wywłaszczona na podstawie orzeczenia z dnia 18 grudnia 1956 roku Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej dotyczącego przejęcia własności poniemieckiej. Nadto powódka podniosła, iż w dniu 7 grudnia 2009 roku Minister Rolnictwa wydał decyzję nr (...) uzupełnioną postanowieniem z dnia 30 grudnia 2009 roku (k.120), w której stwierdził nieważność decyzji z dnia 18 grudnia 1956 roku w części dotyczącej 4,48 ha oraz stwierdził, że w części dotyczącej 8,18 ha orzeczenie z dnia 18 grudnia 1956 roku zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa, lecz stwierdzenie jego nieważności nie jest możliwe z uwagi na nieodwracalne skutki prawne. Powódka jako podstawę prawną przedmiotowego roszczenia wskazała art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. (pozew, k. 2-4).

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...) zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew z dnia 13 lipca 2010 roku wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (k. 48-56). W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż powódka nie wykazała szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem szkodzącym a szkodą. Ponadto nie udowodniła, iż jej poprzedniczka była współwłaścicielką nieruchomości o powierzchni 12,66 ha oraz nie przedstawiła orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z 18 grudnia 1956 roku. Podniósł także zarzut przedawnienia roszczenia.

Żądania odszkodowawcze w częściach ułamkowych stosownie do udziałów w wyniku spadkobrania po byłych właścicielach nieruchomości N. H. i J. H. na tej samej podstawie faktycznej i prawnej wnieśli także pozostali spadkobiercy byłych właścicieli nieruchomości, a mianowicie B. H. i Z. H. (sygn. akt I C 613/10), E. H. (sygn. akt I C 450/10), H. A. (sygn. akt I C 449/10). Stosownymi zarządzeniami wydanymi w tych sprawach połączono je do wspólnego rozpoznania i wyrokowania ze sprawą o sygn. akt I C 448/10.

Po doręczeniu odpisów pozwów ze spraw dołączonych – pozwany Skarb Państwa Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa z zasądzeniem kosztów postępowania, zaznaczając, iż z uwagi na podstawę faktyczną i prawną roszczeń powodów stanowisko i argumentacja przedstawiona przez pozwanego w toku postępowania w sprawie z powództwa W. W. znajduje w pełni zastosowanie także do połączonych spraw (k.101 -102).

W toku dalszego postępowania powodowie w związku z opinią biegłego rzeczoznawcy majątkowego rozszerzyli żądanie i wnieśli o zasądzenie odszkodowania przyjmując wartość nieruchomości na kwotę 24.554.000 zł w częściach wynikających z porządku dziedziczenia ze stosownymi odsetkami rozbitymi w czasie do rozszerzenia żądania i po, do dnia zapłaty wraz z kosztami postępowania (k.198).

Pozwany Skarb Państwa w piśmie procesowym z dnia 31 marca 2011 roku podtrzymał swoje stanowisko w sprawie podnosząc w dalszym ciągu zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia oraz braku wykazania istnienia szkody pozostającej w związku przyczynowym z działaniem pozwanego, kwestionując także fakt wykazania przez powodów powierzchni nieruchomości i jej położenia oraz, iż ta nieruchomość wyszła bezpowrotnie z majątku strony powodowej na skutek działań pozwanego (k. 171-179). W kolejnych pismach procesowych stanowisko strony pozwanej nie uległo zmianie (k. 231-233 i k. 241-242).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Aktem notarialnym z dnia 31 października 1927 roku J. H. i jego późniejsza żona N. H. (2) stali się współwłaścicielami w częściach równych zabudowanego gospodarstwa rolnego (...) położonego we wsi J. gm. C., o łącznej powierzchni 12,66 ha (akt notarialny z dnia 31 października 1927 roku - k. 187-192, pismo Prezydium Powiatowej Rady Narodowej

z dnia 10 sierpnia 1956r. znajdujące się w aktach Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w W. - dołączonych do akt Starostwa Powiatowego w P. doł. do nin. sprawy jako skoroszyt 1, w którym to piśmie powołano się na zaświadczenie Wydziału Ksiąg Publicznych co do własności tejże O.).

Decyzją z dnia 18 grudnia 1956 roku Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w W. przejęło na własność Państwa działkę gruntu o powierzchni 12,66 ha, położoną w J., w gminie C., w powiecie (...), stanowiącą własność J. i N. H. (1) (orzeczenie znajdujące się w aktach Starostwa Powiatowego dołączonych do sprawy (...)- teczka nr 1). Jak wynika z uzasadnienia decyzji, jej podstawą było ustalenie, iż nieruchomości ta została przekazana 8 maja 1945 roku w użytkowanie rolnikom a następnie „nadzielona miejscowym rolnikom”. Z dokumentacji zgromadzonej w aktach d. Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego (zał. do teczki nr 1 akt Starostwa (...)) w tym: z decyzji administracyjnej z 3 października 1946 roku, aktów nadania, protokołów przekazania gruntów i postanowień Sądu (...) Sekcji Ksiąg Wieczystych wynika, iż przekazanie ziemi rolnikom stosownymi decyzjami miało miejsce w okresie 1946-1955. I tak W. L. (1) dokumentem nadania ziemi nr (...) z dnia 17 lutego 1948 roku otrzymał zabudowaną nieruchomość o powierzchni 4,74 ha, a następnie zrzekł się części o powierzchni 1,15 ha, którą to część przydzielono dokumentem nadania ziemi nr 454 z dnia 13 marca 1955 roku J. B., J. K. dokumentem nadania ziemi nr (...) z dnia 16 grudnia 1949 roku otrzymał 2 ha, W. Ś. dokumentem nadania ziemi nr (...) z dnia 31 maja 1949 roku otrzymał 1,68 ha, A. K. dokumentem nadania ziemi nr (...) z dnia 7 grudnia 1954 roku otrzymał 1,00 ha (pierwotnie ten gruntu otrzymała E. S., która następnie się go zrzekła), J. O. dokumentem nadania ziemi nr (...) z dnia 12 stycznia 1955 roku otrzymał 1,24 ha, (z gruntu otrzymanego przez W. L. (2), który zrzekł się tej części gruntu), W. K. dokumentem nadania ziemi nr 225 otrzymał 2 ha gruntu. W sumie rozdysponowano całą nieruchomość o powierzchni 12,66 ha stanowiącą uprzednio własność J. i N. małż. H.. W aktach nadania ziemi, w protokołach przekazania gruntów jw. odnoszono się do b. własności Niemca – M. H. (1) (H.), a nie do nieruchomości stanowiącej własność małżonków N. i J. H..

Po zmarłym w dniu 1 czerwca 1932 roku J. H. dziedziczyły dzieci: H. A. i E. H. w częściach równych, żonie przysługiwało prawo dożywocia (sygn. akt I C 450/10 – postanowienie o nabyciu spadku, k. 10). Po zmarłej w dniu 26 listopada 1945 roku N. H. (1) dziedziczyły w częściach równych jej dzieci tj. synowie E. H. i K. H. (1) oraz córki H. A. i W. W. (postanowienie o nabyciu spadku, k. 10). Po zmarłym w dniu 18 marca 2010 r. K. H. (2) spadek objęli – żona B. H. i syn Z. H. (akt poświadczenia dziedziczenia, sygn. akt I C 613/10, k. 7). E. H. już w 1956 roku występował do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej o zwrot gospodarstwa - bezskutecznie (korespondencja w tej kwestii z dnia 30 lipca 1956 roku Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej i 10 sierpnia 1956 roku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej doł. do akt Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w W. - skoroszyt I, (...) SA (...)).

N. H. (1) po śmierci męża J. wyszła za mąż za jego brata M. H. (2). M. H. (2) gospodarzył na nieruchomości o powierzchni 16,20 ha położonej we wsi J. (protokół z 18 lutego 1949 roku – w dołączonym zielonym segregatorze (...) SA (...)). M. H. (2) zgłosił swoją przynależność do narodowości niemieckiej. W stosunku do niego Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 29 października 1947 roku uznał przepadek czwartej części mienia, tj. 4,48 ha (uzasadnienie decyzji nr (...) Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 grudnia 2009 roku, k. 14-16).

Nieruchomość o powierzchni 12,66 ha stanowiąca uprzednio własność J. i N. H. (1) stanowi zgodnie z zaświadczeniem Starosty (...): w części o powierzchni 2,00 ha przekazanej J. K., działki nr (...) o łącznej powierzchni 2,50 ha – pozycja rejestrowa nr (...) z 1966 roku, następnie według księgi wieczystej nr KW (...) działkę nr (...) o powierzchni 2,55 ha, obecnie działki ewidencyjne nr: (...) z obrębu (...) m. P., w części o powierzchni 1,68 ha przekazanej W. Ś., działkę nr (...) o powierzchni 1,53 – poz. rejestrowa (...), obecnie działki ewidencyjne nr: (...) (część), (...) z obrębu (...) m. P. oraz nr (...), 26 (część) z obrębu (...)m. P., w części o powierzchni 4,74 ha przekazanej W. L. (1), działkę nr (...) o powierzchni 4,68 ha – poz. rejestrowa nr (...), obecnie działki ewidencyjne nr: (...) z obrębu (...) m. P., w części o powierzchni 1,24 ha przekazanej J. O., działki nr (...) o łącznej powierzchni 1,310 ha księga wieczysta nr (...), obecnie działki ewidencyjne nr: (...) z obrębu (...) m. P., w części o powierzchni 1,34 ha przekazanej A. K., działki nr: (...) o łącznej powierzchni 0,9274 ha księga wieczysta (...), obecnie działki ewidencyjne nr: (...) z obrębu (...) m. P., w części o powierzchni 1,15 ha przekazanej J. B., działkę nr (...) o powierzchni 1,14 ha – poz. rejestrowa nr (...) obecnie działki ewidencyjne nr: (...) z obrębu (...) m. P. (zaświadczenie Starosty (...) k. 239, mapy ewidencyjne sporządzone wg stanu na 27 września 2011 roku podpisane z up. Starosty (...) – k. 241). Powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego

będąca sumą powyżej przedstawionych powierzchni wynosi 12,15 ha i jest zbieżna z dokumentacją przedstawioną przez Starostwo Powiatowe w P. (w tym z wypisami z rejestru gruntów) a dołączoną do sprawy (...) SA(...)(skoroszyt nr III doł. do akt nin. sprawy).

Decyzją nr (...) z dnia 7 grudnia 2009 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 18 grudnia 1956 roku w części dotyczącej powierzchni 4,48 ha oraz stwierdził, iż w pozostałej części dotyczącej powierzchni 8,18 ha orzeczenie Prezydium zostało wydane z naruszeniem prawa. W postanowieniu z dnia 30 grudnia 2009 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi uzupełnił decyzję z dnia 7 grudnia 2009 roku, wskazując, iż orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 18 grudnia 1956 roku w części dotyczącej powierzchni 8,18 ha zostało wydane z naruszeniem prawa, lecz stwierdzenie jego nieważności nie jest możliwe z uwagi na zaistniałe nieodwracalne skutki prawne (decyzje, k. 12-16).

W sprawie niniejszej Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego do spraw wyceny nieruchomości N.i J. H. o powierzchni 8,18 ha, który w swojej opinii określił wartość rynkową gruntów na kwotę 24.554.000 zł, uwzględniając stan nieruchomości na dzień 18 grudnia 1956 roku i ceny gruntów na dzień wyceny (opinia, k.115-153, opinia uzupełniająca - protokół rozprawy, k. 214-217).

Powyższy stan faktyczny ustalony przez Sąd oparty został przede wszystkim o dowody z dokumentów w formie poświadczonych za zgodność z oryginałem kserokopii zawartych w aktach niniejszej sprawy, których autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron procesu. Dowody z dokumentów (w tym powołane dokumenty Starosty (...)) stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.).

Ustalając wysokość należnego powodowi odszkodowania Sąd oparł się na dowodzie z pisemnej opinii biegłego sądowego D. K. (1) uzupełnionej ustnymi wyjaśnieniami wątpliwości strony pozwanej na rozprawie w dniu 20 lipca 2011 roku. Biegły w opinii w sposób obiektywny, rzetelny, logiczny i rzeczowy wyjaśnił metodologię przyjętą do wyceny wartości rynkowej nieruchomości. Całe dawne gospodarstwo J. i N. H. położone jest obecnie w P., w okolicy obecnych ulic (...). Biegły podał w opinii, iż działki będące przedmiotem wyceny stanowiły użytki rolne i częściowo tereny mieszkaniowe. Biegły umiejscowił większość gruntu dawnego gospodarstwa. Odnośnie pewnych zagadnień nie mógł kategorycznie zająć stanowiska z powodu braków w materiale dowodowym. Jednym z głównych zarzutów strony pozwanej w zakresie dokonywanej przez niego wyceny było to, że biegły przyjął do wyceny stan obecny a nie z 1956 roku – chodziło przede wszystkim o to, iż biegły nie określił, która część powierzchni 8,18 ha to grunty z naniesieniami budowlanymi wg stanu z 1956 roku. Kwestię tę biegły wyjaśnił na rozprawie, podając, iż w tym zakresie posiłkował się z mapą 1956 roku, w której było uwidocznione zaznaczenie – część jako tereny rolne, część jako tereny zabudowane. Nie był w stanie określić, w jakiej części dawne gospodarstwo stanowiły użytki rolne a w jakiej zabudowania. Przyjął, że na największym kompleksie gruntów objętych sporem – otoczonym ulicami (...) i ul. (...) znajdują się osiedla mieszkaniowe jednorodzinne i wielorodzinne. Wbrew zarzutom strony pozwanej nie można przyjąć, iż biegły wycenił grunt przyjmując, że stanowi on działki budowlane (w tym przypadku wartość byłaby jeszcze wyższa). Biegły przyjął, że są to grunty rolne z możliwością zabudowy (taki stan był w roku 1956). Sąd takie stanowisko biegłego w pełni zaakceptował, biorąc pod uwagę to, że na części dawnej nieruchomości są osiedla mieszkaniowe (jednorodzinne i wielorodzinne). Po uzupełniającej ustnej opinii ostatecznie pozwany Skarb Państwa nie wniósł o przeprowadzenie ponownej wyceny przez innego biegłego (a w pisemnych uwagach do opinii biegłego D. K. zawniosowano o ustne wyjaśnienie wątpliwości, ewentualnie zlecenie wykonania nowej opinii innemu biegłemu – pismo procesowe, k. 171-179).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Na wstępie rozważań trzeba wyraźnie zauważyć, że fizyczne rozdysponowanie gruntami małżonków N. i J. H. nie nastąpiło zgodnie z powierzchnią wskazaną w aktach nadania ziemi z lat 1946 - 1955.

(...) na rzecz J. B.). Wszystkie powyższe niejasności nie mają jednak dla Sądu znaczenia z uwagi na fakt, iż powodowie dochodzą odszkodowania jedynie w zakresie powierzchni wynoszącej 8,18 ha z całego gospodarstwa o powierzchni 12,66 ha. Z tej samej przyczyny Sąd nie wziął pod uwagę tego, iż M. H. (2) gospodarzył na gruncie o powierzchni

16,20 ha (protokół z 18 lutego 1949 roku – w dołączonym zielonym segregatorze (...) SA (...)) i czy to był jego grunt czy też połączony z gospodarstwem N. i J. H.. Nadto nie zostało ustalone w postępowaniu administracyjnym, czy oprócz gruntu 12,66 ha małżonków J. i N. H. (1), M. H. (2) był użytkownikiem czy też właścicielem innych gruntów, o jakiej powierzchni i czy przypadek na rzecz Skarbu Państwa ¼ nieruchomości dotyczył wyłącznie jego własnego gruntu czy też gospodarstwa brata i bratowej. Mimo braku odpowiedzi na powyższe wątpliwości Sąd rozstrzygnął żądanie mając na uwadze ostateczną decyzję administracyjną z dnia 7 grudnia 2009 roku. Zawiera ona w swej treści odniesienie do ogólnej powierzchni gospodarstwa N. i J. H. tj. 12,66 ha wskazując, iż 8,18 ha rozdysponowano w sposób bezprawny. Decyzja administracyjna wiąże tutejszy Sąd, albowiem „w postępowaniu cywilnym niedopuszczalna jest kontrola prawidłowości zastosowania prawa materialnego stanowiącego podstawę wydania decyzji administracyjnej” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 roku, sygn. akt I CSK 175/09, OSNC 2010/7-8/115). W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy podkreślił również, iż „w zakres stanu faktycznego podlegającego ustaleniu w sprawie o odszkodowanie wchodzi także - jako jego element - sytuacja prawna wywołana decyzją administracyjną. W takim wypadku sąd nie może pominąć stanu prawnego stworzonego przez tę decyzję ani stanąć na stanowisku, że do stanu faktycznego będącego podstawą decyzji administracyjnej należało ustosunkować się inaczej niż uczynił to organ administracyjny, byłoby to bowiem równoznaczne z niedopuszczalnym kwestionowaniem przez sąd powszechny merytorycznej zasadności decyzji administracyjnej. Zachodzi zatem konieczność przyjęcia stanu prawnego wywołanego decyzją administracyjną i włączenia go do podstawy orzeczenia w sprawie cywilnej. W tym znaczeniu sąd orzekający o roszczeniu odszkodowawczym przewidzianym w art. 160 § 1 k.p.a. jest związany decyzją nadzorczą, stwierdzającą nieważność decyzji lub jej wydanie z naruszeniem prawa”.

Strona pozwana mocno podkreślała, iż nie można merytorycznie rozstrzygać sprawy bez wyjaśnienia, gdzie fizycznie znajduje się brakująca części gruntu z dawnego gospodarstwa poprzedników prawnych powodów (tj. w zakresie różnicy między 12,66 ha a 8,18 ha). Sąd w tej mierze oparł się na dokumentacji przedstawionej przez Starostę (...), w tym na mapach geodezyjnych, aktualnie poświadczonych przez tego Starostę, wypisach z rejestru gruntów dołączonych do zebranej dokumentacji (teczka nr (...)) – w oparciu o te dokumenty można określić obecne położenie działek, ich oznaczenie i powierzchnię. Nowa ewidencja geodezyjna obejmuje powierzchnię 12,15 ha z 12,66 gospodarstwa N.i J. H.

Sąd uznał, że powyższe dokumenty mogły stanowić podstawę ustaleń w sprawie niniejszej. Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r., nr 193, poz. 1287 ze zm.) ewidencję gruntów i budynków prowadzi starosta. Ewidencja zawiera informacje dotyczące gruntów w zakresie położenia, granic, powierzchni, rodzajów użytków gruntowych oraz ich klas gleboznawczych, oznaczenia ksiąg wieczystych lub zbiorów dokumentów, jeżeli zostały założone dla nieruchomości, w skład której wchodzi grunty (art. 20 ust. 1 ustawy). W myśl art. 21 ust. 1 ustawy – podstawę oznaczenia nieruchomości w księgach wieczystych stanowią dane zawarte w ewidencji gruntów i budynków. Zasada ta została ustanowiona również (w zakresie oznaczenia nieruchomości i sprostowania wpisu w księdze wieczystej w tym zakresie) w ustawie z dnia 06 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (art. 26 ust.1 i art. 27 ust. 1 tej ustawy – tekst jednolity Dz.U. z 2001 r., nr 124, poz. 1361 ze zm.). Dokumenty te mają walor dokumentów urzędowych, które stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo poświadczono (art. 244 k.p.c.).

Podstawę prawną powództwa w sprawie niniejszej stanowi przepis art. 160 k.p.a mimo, że przepis ten został uchylony ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw (Dz.U. nr 162 poz 1692), a to wobec ostatecznego ustalenia i rozwiania wątpliwości interpretacyjnych w tym zakresie przez Sąd Najwyższy w uchwale podjętej w dniu 31 marca 2011 roku w składzie Pełnej Izby Cywilnej (III CZP 112/10, nie publ.). W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził pogląd, w świetle którego przepisy art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. w brzmieniu sprzed jego uchylenia, stosuje się do oceny roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono nawet po tym dniu.

W okolicznościach niniejszej sprawy decyzja administracyjna, której wydanie z naruszeniem prawa stwierdził ostatecznie Minister Rolnictwa decyzją z dnia 7 grudnia 2009 roku - wydana została w dniu 18 grudnia 1956 roku

przez Prezydium (...) Wojewódzkiej Rady Narodowej, a to implikuje zastosowanie przepisu art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. do oceny roszczeń z niej wywodzonych przez powodów.

W myśl art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. § 2 przywołanego przepisu stanowił, że do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu. Zgodnie z treścią § 3 tego przepisu odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1, chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. W myśl § 6 roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Legitymacja bierna strony pozwanej łącznie ze wskazaniem Wojewody (...) jako *stationis fisci* Skarbu Państwa – nie była w sprawie kwestią sporną. Nie było sporu co do tego, jaki areal gruntu był własnością poprzedników prawnych powodów ani co do tego, że w sposób trwały rozdysponowano częścią nieruchomości – tj. z łącznej powierzchni 12,66 ha rozdysponowano 8,18 ha. Nie było sporu także co do tego, że przesądzona została przesłanka bezprawności i winy funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych czynności (utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego w tej kwestii, m.in. już w wyroku z dnia 3 maja 1985r. w sprawie II CR 121/85, a także w wielu późniejszych).

Pozostałe przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa (szkoda, związek przyczynowy pomiędzy zdarzeniem szkodzącym w postaci wadliwej prawnie decyzji a szkodą, wysokość szkody) podlegają dowodzeniu w procesie na zasadach ogólnych (art. 6 k.c.).

Jednak przed rozważaniami w tych kwestiach należy rozstrzygnąć zarzut strony pozwanej dotyczący przedawnienia roszczenia.

Z przepisu art. 160 § 6 k.p.a., wynika, że przedawnienie upływa w ciągu trzech lat od dnia wydania decyzji nadzorczej w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1, co wyłącza zastosowanie ogólnego przepisu art. 442 § 1 zd. 2 k.c. (wyrok Najwyższego Sądu Administracyjnego z dnia 5 listopada 1986 roku sygn. akt II CR 292/86, OSPiKA 1989, z. 2, poz. 34 z glosą J. Kremisa a także teza Sądu Najwyższego zawarta w wyroku z 16 lipca 2009 roku sygn. akt I CSK 499/08 o treści następującej „Jeżeli wymagalność i przedawnienie roszczenia odszkodowawczego wobec Skarbu Państwa przewidzianego w art. 160 k.p.a. zostały uregulowane w szczególny sposób, to chociaż chodzi tu o odpowiedzialność za czyn niedozwolony, nie stosujemy ogólnych przepisów o czynach niedozwolonych i przedawnieniu roszczeń, lecz regulację szczególną zawartą w art. 160 § 6 k.p.a.”). Decyzja nadzorcza zapadła w dniu 07 grudnia 2009 roku zaś pozwy zostały złożone przez powodów w pierwszym półroczu roku 2010 – a zatem ewidentnie powodowie dochowali terminu 3-letniego przewidzianego w powołanym wyżej przepisie. Zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną nie był wobec tego zasadny.

Ostateczna decyzja Ministra Rolnictwa z dnia 07 grudnia 2009 roku stwierdzająca, że decyzja Prezydium (...) Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 18 grudnia 1956r. została wydana z naruszeniem prawa - stanowi w tym postępowaniu prejudykat pozwalający na przyjęcie istnienia podstaw do badania wystąpienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą powodów rozumianą jako utrata prawa własności nieruchomości a wadliwą decyzją administracyjną.

W konsekwencji kluczowym zagadnieniem w niniejszej sprawie było udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy skoro skutki prawne wadliwej decyzji administracyjnej z dnia 18 grudnia 1956 r. są nieodwracalne (powodowie zostali pozbawieni własności nieruchomości po poprzednikach prawnych), to czy pomiędzy wymienionym orzeczeniem administracyjnym a szkodą istnieje normalny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Zdaniem Sądu Okręgowego na przedmiotowe pytanie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Szkodą rzeczywistą w postaci utraty

własności (damnum emergens), której naprawienia domagają się powodowie, jest bowiem uszczerbek majątkowy, jaki powstał na skutek niezaspokojenia uprawnienia do dziedziczenia własności nieruchomości objętej sporem. Wadliwa decyzja administracyjna o przejęciu na rzecz Skarbu Państwa gruntu o powierzchni 12,66 ha położonej w J., pow. (...) (poprzedzona aktami nadania ziemi na rzecz indywidualnych osób) doprowadziła do ostatecznego odjęcia powodom własności gruntu (w tym w części zabudowanej) o konkretnej wartości majątkowej. Tak rozumiana szkoda ma zatem adekwatny związek z działaniami Skarbu Państwa i skutkuje odpowiedzialnością za wydanie wadliwej decyzji. Gdyby bowiem nie ta decyzja administracyjna powodowie byli by współwłaścicielami nieruchomości po rodzicach. W zakresie wysokości szkody Sąd wziął pod uwagę przede wszystkim wycenę nieruchomości dokonaną przez biegłego D. K. (1). Wartość ta została wyliczona na kwotę 24.554.000 zł. Biegły ten wykonał zalecenia Sądu, aby wartość nieruchomości określić wg jej stanu na dzień wydania ostatecznej decyzji, która spowodowała szkodę. Szkoda ta zdaniem Sądu wynosi łącznie 24.554.000 zł i taką kwotę Sąd uwzględnił, rozdzielając ją stosunkowo na poszczególnych powodów według udziałów wynikających ze spadkobrania.

Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.) zostały zasądzone od daty wydania wyroku – w pozostałej części żądanie powodów w tym zakresie zostało oddalone (pkt. 4 wyroku).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. Powodowie H. A., Z. H. oraz E. H. uiszcili w części opłaty sądowe od swoich roszczeń i zwrot tych opłat - z uwagi na wynik procesu - sąd uwzględnił w wyroku. W ramach zwrotu kosztów należało także zwrócić wydatki poniesione przez tych powodów związane z opinią biegłego (pkt. 2 wyroku) oraz zasądzić koszty zastępstwa adwokackiego w wysokości 7200 zł - zgodnie z § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. (Dz.U. 02.163.1348) przyjmując to, że powodowie dochodzili odszkodowania na tej samej podstawie faktycznej i prawnej i byli reprezentowani przez tego samego pełnomocnika.

Natomiast z uwagi na to, iż powódki B. H. i W. W. zostały zwolnione od kosztów sądowych, pozostałe koszty, tzn. w zakresie należnej opłaty od pozwu, Sąd przejął na rachunek Skarb Państwa.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w wyroku.